

Ο Προγραμματισμός της Ανάπτυξης Τα Ελληνικά Προγράμματα Ανάπτυξης

Της Δρος **Βασ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ**

Α. Γενική προσέγγιση

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχουν διατυπωθεί, ως γνωστόν, πολλές προσεγγίσεις και ταξινομήσεις των θεωριών¹ και των υποδειγμάτων ανάπτυξης και περιφερειακής ανάπτυξης, βάσει διαφόρων κριτηρίων και επί μέρους χαρακτηριστικών ελευθέρως επιλογής των ταξινομούντων.

Κατά τον T. HERMANSEN² διακρίνονται τέσσερις ομάδες υποδειγμάτων.

Τα περιγραφικά υποδείγματα, τα οποία κυρίως εντοπίζουν τα πρότυπα εξέλιξης της οικονομίας του χώρου στην διαδικασία ανάπτυξης. Εδώ εντάσσονται η θεωρία της εξαγωγικής βάσης, η θεωρία των τομέων, οι θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης.

Τα θετικιστικά υποδείγματα, τα οποία επιχειρούν να ερμηνεύσουν τα πρότυπα εξέλιξης και τις οίες δήποτε μεταβολές τους, όπως αυτά προκύπτουν από τα αντίστοιχα περιγραφικά. Αξιοποιείται εδώ η θεωρία των πόλων ανάπτυξης, το υπόδειγμα Κέντρου - Περιφέρειας, η θεωρία ανάλυσης του βιομηχανικού πλέγματος.

Τα κανονιστικά υποδείγματα, βάσει των οποίων επιχειρείται η οργάνωση προγραμματικών παρεμβάσεων προς επίτευξη συγκεκριμένων στόχων.

Τα υποδείγματα ελέγχου, βάσει των οποίων προτείνονται τρόποι εφαρμογής της κρατικής πολιτικής στον περιφερειακό προγραμματισμό.

Άλλοι Ερευνητές, όπως ο S. HOLLAD³, ταξινομούν τις θεωρίες για την περιφερειακή ανάπτυξη σε δύο ομάδες: της αυτοεξισορρόπησης/ανάπτυξης και της ανισορροπίας/υποανάπτυξης.

1. Τα στάδια ανάπτυξης των οικονομικών θεωριών είναι τέσσερα: Κλασικοί Οικονομολόγοι (1770). Νεοκλασικοί (1830). Κεϋνσιανοί (1936). Μετακεϋνσιανοί.

2. Βλ. ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Ιερ. ΠΙΝΤΟΣ: Περιφερειακές ανισότητες και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης. Αθήναι, 1995, σ. 27 επόμ.

3. Βλ. ανωτέρω υποσ. 2.

Η πρώτη εξ αυτών δέχεται, ότι «οι αυτόματοι» μηχανισμοί της ελεύθερης αγοράς προκαλούν τόσο την εξισορρόπηση, όσο και την μείωση των ανισοτήτων εντός συγκεκριμένου χώρου. Εδώ εντάσσονται οι θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης, του διαπεριφερειακού εμπορίου, η θεωρία της εξαγωγικής βάσης, η θεωρία του δυισμού, η θεωρία της τομεακής διάρθρωσης κ.ά.

Η ομάδα θεωριών ανισορροπίας/υποανάπτυξης αφορμάται από την άποψη, ότι οι περιφερειακές ανισότητες αποτελούν κύριο χαρακτηριστικό του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και τείνουν προς διεύρυνση, όταν η οικονομία λειτουργεί εντός των πλαισίων της ελεύθερης αγοράς. Εδώ θεωρείται αναγκαία η κρατική παρέμβαση προς μείωση των ανισοτήτων και ανάπτυξη των καθυστερημένων οικονομικώς περιφερειών. Η ομάδα περιλαμβάνει τις θεωρίες της σωρευτικής αιτιότητας, την θεωρία των πόλων ανάπτυξης και την θεωρία της εξάρτησης.

Ανεξαρτήτως επιλογής υποδείγματος ανάπτυξης, η οποία είναι συνάρτηση πλείστων όσων παραμέτρων, π.χ. διεθνούς συγκυρίας, υπερεθνικών δεσμεύσεων (πολιτικών, νομικών, οικονομικών κ.ά.), διακρατικών,⁴ εσωτερικών συνθηκών κ.ά., ο προγραμματισμός της ανάπτυξης, της περιφερειακής της διάστασης περιλαμβανομένης, είναι υπέρ το δέον αναγκαίος.

Ο (οικονομικός) προγραμματισμός δύναται να εκληφθεί ως συστηματική διαδικασία διαχρονικής κατανομής διαθέσιμων πόρων της οικονομίας (συνήθως περιορισμένων) προς επίτευξη συγκεκριμένων στόχων εντός δεδομένων πλαισίων προγράμματος οικονομικής (και κατ' επέκταση κοινωνικής) ανάπτυξης.⁵ Η έννοια πρόγραμμα εμπεριέχει εν προκειμένω ιεράρχηση και καταγραφή δραστηριοτήτων.

Με δεδομένη την διάσταση, ότι ο προγραμματισμός αναφέρεται σε περίοδο βραχυχρόνια και επικεντρώνεται στην εφαρμογή πολιτικής προς επίτευξη βραχυχρόνιας ανάπτυξης, διαφέρει του σχεδιασμού, ο οποίος σχετίζεται με μακρά χρονική περίοδο και «υπηρετεί» μακροχρόνιους στόχους.

Μέσω του προγραμματισμού επιχειρείται η επιλογή της καλλίτερης και προσφορώτερης μορφής δράσης και επιδιώκεται η οργάνωση της διαδικασίας ανάπτυξης κατά τον καλλίτερο τρόπο.⁶

4. Βλ. Κ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Β. ΔΕΛΗΘΕΟΥ: *Το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων και οι Ελληνικές Ιδιωτικές Επενδύσεις σε Χώρες της Βαλκανικής*. Αθήναι, 2005.

5. Βλ. και Π.Α.Σ.Π.Ε.: *Επιστημονική Επετηρίς*. Αθήναι, 1976, σ. 78. Βλ. ακόμη άλλη προσέγγιση: Π.Α.Σ.Π.Ε.: *Μνήμη Καθηγητού Ιερ. ΠΙΝΤΟΥ: Τιμητικός τόμος: ΗΛ. ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Το πλαίσιο της Διοίκησης του Περιφερειακού Προγραμματισμού*. Αθήναι, σ. 412.

6. Βλ. Στ. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ: *Θεωρία και Πρακτική της Οικονομικής Πολιτικής*. Αθήναι, 1981, σ. 203. Ν. ΚΟΝΣΟΛΑΣ: *Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική. Ι: Γενική Θεώρηση*, Αθήνα, 1994, σ. 279.

Ο προγραμματισμός διακρίνεται σε σειρά κατηγοριών, όπως: υποχρεωτικό, ενδεικτικό, μεικτής μορφής, δημοκρατικό, εθνικό, περιφερειακό, τοπικό (νομαρχιακό, επιπέδου Επαρχείου, δημοτικό, κοινοτικό), μακροχρόνιο, μεσοχρόνιο, βραχυχρόνιο, μακρο/προγραμματισμό, μικρο/προγραμματισμό κ.ά.⁷

Β. Τα Ελληνικά Προγράμματα Ανάπτυξης

Ως πρώτο Ελληνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης καταγράφεται το Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Ηπείρου του έτους 1958, το οποίο εκπονήθηκε από τους Organisation for Economic Co-Operation and Development και Ευρωπαϊκό Κέντρο Παραγωγικότητας.⁸

«Η συστηματική» παραγωγή Προγραμμάτων Ανάπτυξης εμφανίζεται στις αρχές της δεκαετίας 1960, όπως και η σύσταση Κρατικών Υπηρεσιών Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ηπείρου 1959, Κρήτης 1961, Πελοποννήσου 1961, λοιπών Περιοχών 1965 κ.ά.).

Με μεταγενέστερες ρυθμίσεις του Ν.1622/1986 εισήχθησαν νέες διατάξεις κατάρτισης των Αναπτυξιακών Προγραμμάτων, τα οποία διακρίνονται πλέον σε μακροχρόνια, μεσοχρόνια και ετήσια.

Τα αναπτυξιακά προγράμματα αφορούν: Α. Στον εθνικό χώρο. Β. Στις Περιφέρειες. Γ. Στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις. Δ. Στους Δήμους. Ονομάζονται αντιστοίχως: εθνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα, περιφερειακά αναπτυξιακά προγράμματα, νομαρχιακά αναπτυξιακά προγράμματα και τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα, ενώ προγράμματα, που δεν υπάγονται στις αναφερθείσες κατηγορίες, ονομάζονται ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα, ή αναλόγως της πηγής προέλευσης του κυρίου μέρους της χρηματοδότησής τους, Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (π.χ. Γ' ΚΠΣ) κ.ά. Περί αυτών γίνεται λόγος εν συνεχεία, ενώ για την ενότητα της ανάπτυξης του θέματος αναφέρονται εδώ απλώς, τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα, το Ταμείο Συνοχής, τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης Α', Β' και Γ', τα Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης της Χώρας, τα Τομεακά Προγράμματα.

Επισημαίνεται, ότι κάθε αναπτυξιακό πρόγραμμα συνοδεύεται από το αντίστοιχο χρηματοδοτικό πρόγραμμα, που εξασφαλίζει την πραγματοποίησή του. Οι πόροι⁹ των χρηματοδοτικών προγραμμάτων προέρχονται από: πιστώσεις του

7. Βλ. άλλες προσεγγίσεις στα: Αιμ. ΖΑΧΑΡΕΑΣ: *Στρατηγικός προγραμματισμός της οικονομίας*. Αθήνα, ά.χ., σ. 70. Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ: *Κράτος, κοινωνία, εργασία στην μεταπολεμική Ελλάδα*. Αθήνα, ά.χ., σ. 79. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. Αθήνα τ. 14/1998 σ. 1.

8. Βλ. Ν. ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: *Η περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα*. Δ.Δ. Αθήναι, 1979, σ. 24.

9. Βλ. και Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ: *Δάνεια, Επιχορηγήσεις, Κίνητρα Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Δημοτικών και Κοινοτικών Επιχειρήσεων και Συνδέσμων*. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ: *Νέοι δεσμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Αθήναι, 1989, σ. 17 και επόμ.

Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, πιστώσεις φορέων του Δημόσιου Τομέα, ιδίους πόρους των φορέων Αυτοδιοίκησης κ.ά..

Υπενθυμίζεται, ότι το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων κατανέμεται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών για την χρηματοδότηση έργων: εθνικής σημασίας, περιφερειακής σημασίας, νομαρχιακής σημασίας και τοπικής σημασίας.

Κάθε Περιφερειακό Συμβούλιο, εξ άλλου, κατανέμει τις πιστώσεις, που του έχουν δοθεί, κατά Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση της Περιφέρειάς του, με βάση το εθνικό πρότυπο περιφερειακής κατανομής πιστώσεων.

Στοιχεία περί των Προγραμμάτων αυτών παρατίθενται εν συνεχεία, ενώ σημειώνεται, ότι μόνον ένα εξ αυτών περιεβλήθη την μορφή νόμου, (αναγκαία προϋπόθεση για την εφαρμογή του), εκείνο της περιόδου 1983-1987, εφαρμοσθέν μερικώς και μόνον για το α' εξάμηνο του έτους 1985...

Πενταετές Πρόγραμμα Οικονομικής Αναπτύξεως της Χώρας, 1960-1964

Εις το παρόν Πρόγραμμα διά τα έτη 1960-1964 λαμβάνεται πρόνοια, κατ' αρχάς, όπως αι δημόσιαι επενδύσεις κατανεμηθούν μεταξύ των διαφόρων περιοχών βάσει των αναγκών των, με σκοπόν την εξασφάλισιν της απαραίτητου οικονομικής υποδομής διά την ανάπτυξιν των παραγωγικών δραστηριοτήτων και την επιτάχυνσιν, αναλόγως προς το στάδιον εξελίξεως εκάστης περιοχής, του ρυθμού προόδου των οικονομιών των.

Λαμβανομένου υπ' όψιν εις το παρόν στάδιον εξελίξεως των διαφόρων περιοχών, ότι αι τοπικαί αποταμιεύσεις, λόγω του σχετικώς χαμηλοτέρου εισοδήματος, δεν θα επήρκουν διά την ανάληψιν της απαιτούμενης εις εκάστην περιφέρειαν επενδυτικής προσπάθειας, ενώ εκ παραλλήλου η επιχειρηματική πρωτοβουλία θα προσέκρουε εις δυσχερείας εκ της ελλείψεως των απαραίτητων εξωτερικών οικονομικών διά την ανάληψιν επενδύσεων, η Κυβέρνησις προτίθεται όπως πέραν της πραγματοποιήσεως έργων υποδομής, εκδηλώση το άμεσον ενδιαφέρον της εξ ιδίας πρωτοβουλίας διά την ανάπτυξιν και άλλων δραστηριοτήτων, κυρίως δε εις τον τομέα της βιομηχανίας ή του τουρισμού. Η εν λόγω πολιτική δεν σημαίνει, ότι η αύξησις του εισοδήματος και της απασχολήσεως θα επιδιωχθή διά της πραγματοποίησεως μη αποδοτικών επενδύσεων εις τας διαφόρους περιοχάς, διότι τούτο μόνον πρόσκαιρα και αμφίβολα αποτελέσματα θα ηδύνατο να δημιουργήση. Βασικώς επιδιώκεται η δημιουργία μεγαλυτέρων οικονομικών (βιομηχανικών, γεωργικών κ.λ.) κέντρων ως πόλων έλξεως της οικονομικής δραστηριότητος, εις εκάστην περιοχήν, επί τη βάσει των εν αυτή διαθεσίμων πόρων και του ευρύτερου περιβάλλοντος αυτής.

Διά να καταστεί πλέον αποτελεσματική η προσπάθεια απαμβλύνσεως των διαφορών μεταξύ των περιοχών της Χώρας, προβλέπεται η προσαρμογή των περιλαμβανομένων εις το παρόν Πρόγραμμα μέτρων και παρεμβάσεων κατά τρόπον εξασφαλίζοντα τον συντονισμόν της προβλεπομένης δραστηριότητος εκάστου τομέως. Προς τον σκοπόν αυτόν προβλέπεται λεπτομερής μελέτη εκάστης

περιοχής διά την επεξεργασίαν προγραμμάτων περιφερειακής αναπτύξεως, τα οποία θα επιτρέψουν εις τας Κεντρικάς Υπηρεσίας και τας τοπικάς Αρχάς να κατευθύνουν την δράσιν των συμφώνως προς τας δυνατότητας αναπτύξεως εκάστης περιοχής.

Περαιτέρω, το Πρόγραμμα προβλέπει την χρησιμοποίησιν των επενδύσεων εις Δημόσια έργα και έργα κοινής ωφελείας ως μέσου αυξήσεως του εισοδήματος και βελτιώσεως του επιπέδου ζωής του πληθυσμού των περιοχών εις τας οποίας το γενικόν αποτέλεσμα της διαδικασίας της οικονομικής αναπτύξεως θα εκδηλωθή μετά μακράν περίοδον ετών.

Σχέδιο Προγράμματος Οικονομικής Αναπτύξεως, 1966-1970

Κυριώτερος περιφερειακός στόχος του Προγράμματος 1966-1970 είναι η επιτάχυνσις της διαδικασίας αναπτύξεως των οικονομικώς καθυστερημένων περιφερειών της Χώρας ούτως, ώστε να επιτευχθή ανακοπή της τάσεως διευρύνσεως της αποστάσεως μεταξύ του κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος των ως ἄνω περιφερειών και του εθνικοῦ μέσου κατὰ κεφαλὴν εισοδήματος. Εἰς ωρισμένας εκ των περιφερειών τούτων η ἐπίτευξις του ως ἄνω σκοποῦ απαιτεῖ την υιοθέτησιν λελογισμένης πολιτικῆς εσωτερικῆς μεταναστεύσεως και την επέκτασιν των ἔργων οικονομικῆς και κοινωνικῆς υποδομῆς εις τρόπον, ώστε να δημιουργηθοῦν αι προϋποθέσεις διὰ την ἐπίτευξιν ταχείας και αυτοδυνάμου αναπτύξεως μετὰ το πέρας της υπό του Προγράμματος καλυπτομένης περιόδου.

Περαιτέρω μεταξύ των στόχων του Προγράμματος περιλαμβάνονται και οι εξής:

α. Η εξασφάλισις της πλέον αποτελεσματικῆς αξιοποιήσεως των παραγωγικῶν πόρων των περιφερειῶν της Χώρας. Η πραγματοποίησις της επιδιώξεως ταύτης προϋποθέτει την ἀνάπτυξιν εκάστης περιφερείας συμφώνως προς τα συγκριτικά αὐτῆς πλεονεκτήματα. Το συγκριτικόν πλεονέκτημα ὅμως δέον ὅπως λαμβάνεται υπ' ὄψιν υπό την δυναμικὴν και ουχὶ υπό την στατικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν.

β. Η μείωσις των διαφορῶν εισοδήματος και επιπέδου διαβιώσεως μεταξύ των διαφόρων περιφερειῶν της Χώρας, ιδίως μεταξύ Αθηνῶν και λοιπῆς Χώρας. Τούτο αποτελεί την τελικὴν επιδίωξιν της προγραμματισμένης περιφερειακῆς αναπτύξεως.

γ. Η εξασφάλισις συνθηκῶν αυτοδυνάμου αναπτύξεως των διαφόρων παραγωγικῶν κλάδων εκάστης περιφερειακῆς οικονομίας διὰ της καταλλήλου μεταβολῆς της κοινωνικο-οικονομικῆς της διαρθρώσεως. Τούτο θα ἔχει ως ἀποτέλεσμα μακροχρονίως την δημιουργίαν εξωτερικῶν οικονομῶν διὰ τας εγκαταστημένας εις τας περιφερείας παραγωγικάς μονάδας και επομένως την μείωσιν της ἑλξεως της περιοχῆς Πρωτευούσης ως τόπου εγκαταστάσεως επιχειρήσεων.

δ. Ο ἔλεγχος της υπερβολικῆς διαρροῆς πληθυσμοῦ εκ των περιοχῶν, αι οποίαι διαθέτουν δυνατότητας αναπτύξεως μη αξιοποιουμένας υπό του υφισταμένου μηχανισμοῦ της αγοράς.

Επίσης το Πρόγραμμα προβλέπει την δημιουργία καταλλήλου μηχανισμού προγραμματισμού εις όλας τας περιφέρειας της Χώρας. Ήδη, δι' αποφάσεως του Υπουργού Συντονισμού, η Χώρα διηρέθη εις πέντε περιφέρειας Προγράμματος: Μακεδονία - Θράκη, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάς, Ανατολική Στερεά Ελλάς - Νήσοι Αιγαίου και Κρήτη. Δι' εκάστην των περιφερειών τούτων προβλέπεται η κατάρτισις μακροχρονίων σχεδίων και πενταετών προγραμμάτων αναπτύξεως, τα οποία θα είναι εναρμονισμένα μεταξύ των και προς το Εθνικό Πρόγραμμα.

Τέλος, στον τομέα των οργανωτικών και θεσμικών μέτρων το Πρόγραμμα περιλαμβάνει τα εξής:

Η έλλειψις καταλλήλου οργανωτικού και θεσμικού πλαισίου εις τας περιφέρειας θεωρείται το σοβαρότερον εμπόδιον διά την αποτελεσματικήν εφαρμογήν της εθνικής περιφερειακής πολιτικής οικονομικής αναπτύξεως. Προς τούτο προβλέπεται η αποκέντρωσις και αναδιοργάνωσις της δημοσίας διοικήσεως, ως και η εισαγωγή νέων θεσμών διά την εξασφάλισιν ορθής διαδικασίας προγραμματισμού και αποτελεσματικού συντονισμού της εφαρμογής των Προγραμμάτων εις εθνικόν και περιφερειακόν επίπεδον. Το Πρόγραμμα προβλέπει την λήψιν των κάτωθι κυρίως μέτρων:

Υπηρεσίαι Περιφερειακής Αναπτύξεως: Προβλέπεται η ίδρυσις τούτων Υπηρεσιών διά τας περιφέρειας Μακεδονίας - Θράκης και Ανατολικής Στερεάς Ελλάδος - Νήσων Αιγαίου, εις τας οποίας δεν υφίστανται εισέτι τοιαύται υπηρεσίαι. Ούτω, το σύνολο της χώρας θα καλυφθή υπό 5 τοιού-

Δρ Βασ. Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ

**Θεσμικό Πλαίσιο
Περιφερειακής Ανάπτυξης
και
Οργάνωσης
της Διοίκησης του Κράτους**

Μέρος Α'

Αθήναι, Οκτώβριος 2007

των Υπηρεσιών, (αι υφιστάμενοι Υπηρεσίες Ηπείρου και Πελοποννήσου θα ενοποιηθούν και θα αποτελέσουν την Υπηρεσίαν Δυτικής Ελλάδος). Αι Υπηρεσίες αυτές καταλλήλως επανδρούμενοι, θα έχουν ως κυρίαν αποστολή την οργάνωσιν και διενέργειαν ερεύνης επί των παραγωγικών πόρων εκάστης περιφέρειας, την υποβοήθησιν εις την κατάρτισιν μακροχρονίων και πενταετών προγραμμάτων, τον συντονισμόν της εκτελέσεως των έργων και την εν γένει παρακολούθησιν της εφαρμογής του Προγράμματος.

Περιφερειακαί Επιτροπαί Αναπτύξεως: Η ίδρυσις των Επιτροπών τούτων αποσκοπεί εις την παρότρυνσιν της περιφερειακής διοικήσεως, των οργανισμών, των οργανώσεων και του πληθυσμού εν γένει, προς ενσυνείδητον συμμετοχήν των εις την κατάρτισιν και εφαρμογήν των περιφερειακών Προγραμμάτων. Αι Επιτροπαί αυτές θα αποτελέσουν συμπλήρωμα των Υπηρεσιών Περιφερειακής Αναπτύξεως, των οποίων θα αποτελούν συμβουλευτικά όργανα. Θα συντίθενται δε εξ αντιπροσώπων των Διοικητικών Υπηρεσιών της περιφέρειας, της τοπικής αυτοδιοικήσεως, των οργανισμών και των οργανώσεων των παραγωγικών τάξεων, καθώς εξ ειδικών ή προσωπικοτήτων.

Πρόγραμμα Οικονομικής Ανάπτυξης, 1968-1972

«Το μέγεθος του περιφερειακού προβλήματος της Χώρας αντικατοπτρίζεται σαφώς εις την διάφορον πληθυσμιακήν εξέλιξιν της περιοχής Πρωτευούσης εν σχέσει προς τας λοιπάς περιφέρειας της Χώρας. Κατά την δεκαετίαν 1950-60 ο ρυθμός αυξήσεως του πληθυσμού της περιοχής Πρωτευούσης ήτο τριπλάσιος του αντιστοίχου ρυθμού διά το σύνολον της Χώρας, ενώ εις ωρισμένας εκ των λοιπών περιοχών εσημειώθη μείωσις του πληθυσμού. Η δυσμενής αυτή εξέλιξις επεδεινώθη έτι περαιτέρω κατά την περίοδον 1960-65, λόγω της αποτόμου αυξήσεως της εξωτερικής μεταναστεύσεως εξ ωρισμένων ιδίως περιοχών ασθενούς ήδη δημογραφικής συνθέσεως και εξελίξεως».

Οι βασικές κατευθύνσεις της Πολιτικής Περιφερειακής Αναπτύξεως του Προγράμματος συνοψίζονται στα εξής σημεία:

α. Η αξιοποίησις των πόρων και η ανάπτυξις εκάστης περιφερειακής οικονομίας συμφώνως προς τα συγκριτικά ταύτης πλεονεκτήματα υπό δυναμικήν έννοιαν, εις το πλαίσιον των μακροχρονίων προοπτικών οικονομικο-χωροταξικής διαρθρώσεως της ελληνικής οικονομίας.

β. Η δημιουργία συμπληρωματικοτήτων εις την ανάπτυξιν εκάστης περιφερειακής οικονομίας και η μεταβολή της όλης κοινωνικοοικονομικής της διαρθρώσεως. Τούτο σημαίνει, ότι εξαιρέσει των περιφερειών ή περιοχών εκείνων αίτινες δεν δύνανται να αναπτυχθούν παρὰ εις ένα κυρίως τομέα, ως π.χ. ωρισμένοι νήσοι εις τον τουρισμόν, οι διάφοροι τομείς εκάστης περιφέρειας θα αναπτυχθούν καταλλήλως ούτως, ώστε να υφίστανται αι απαιτούμεναι προϋποθέσεις συνεχούς αναπτύξεώς των.

γ. Η ορθολογική κατανομή δραστηριοτήτων και πληθυσμού εις τον ελληνικόν χώρον και η εξασφάλισις των απαιτητών κοινωνικών υπηρεσιών και ευκολιών

δι' ενός ιεραρχημένου και αρτίως εξοπλισμένου συστήματος αστικών και αγροτικών κέντρων.

δ. Η μείωσις των διαφορών εισοδήματος και όρων διαβιώσεως μεταξύ των περιφερειών της Χώρας και ιδίως μεταξύ της περιοχής Αθηνών και της λοιπής Ελλάδος. Τούτο αποτελεί την τελικήν επιδίωξιν της προγραμματισμένης περιφερειακής αναπτύξεως, Πλην όμως, η πραγματοποίησις της επιδιώξεως ταύτης δεν είναι δυνατή ει μη σταδιακώς, καθ' όσον αι διάφοροι περιφέρειαι διαθέτουν διαφορετικών δυναμικών πόρων και επίπεδον αξιοποιήσεως αυτών, προσέτι δε ωρισμένοι εξ αυτών έχουν αποκτήσει σαφή πλεονεκτήματα έναντι των λοιπών.

Τέλος, το Πρόγραμμα προβλέπει σειρά οργανωτικών και θεσμικών μέτρων (διαίρεση της χώρας σε ευρύτερες περιφέρειες προγράμματος κ.λ.).

Σχέδιον Προτύπου Μακροχρονίου Προγράμματος Αναπτύξεως, 1972

Κατά το Σχέδιο Προτύπου Μακροχρονίου Αναπτύξεως, 1972, «η Ελλάς αντιμετωπίζει ήδη σοβαρόν πρόβλημα μη ισορρόπου κατανομής δραστηριοτήτων και πληθυσμού μεταξύ των περιφερειών της».

Ιδιαίτερος έντονος είναι η διαφορά ως προς τας παραγωγικάς, κοινωνικάς και πολιτιστικάς δραστηριότητας μεταξύ της περιφέρειας Αθηνών και των λοιπών περιφερειών της Χώρας, με αποτέλεσμα σημαντικήν διαφοράν εις το κατά κεφαλήν εισόδημα και τους όρους διαβιώσεως. Αι μεταπολεμικά ευνοϊκά εξελίξεις εις τον οικονομικόν, κοινωνικόν και πολιτιστικόν τομέα αναπτύξεως δεν επηρέασαν εξ ίσου όλας τας περιφέρειάς. Ούτω, η περιφέρεια Αθηνών και ολιγώτερον η περιφέρεια Θεσσαλονίκης ηυνοήθησαν ιδιαιτέρως, κατ' εξοχήν δε εις τον τομέα της βιομηχανικής αναπτύξεως και την πληθυσμιακήν των εξέλιξιν. Η συγκέντρωσις ολοκλήρου σχεδόν της νέας βιομηχανικής δραστηριότητος και των νέων απασχολήσεων εις τας δύο αυτάς περιοχάς δεν επέτρεψε την ουσιώδη μεταβολήν της γεωργικής κυρίως δομής των λοιπών περιφερειών. Περαιτέρω, η δυσμενής δημογραφική εξέλιξις ωρισμένων περιφερειών, ιδία των νησιωτικών και ακριτικών περιοχών, κατά την τελευταίαν δεκαετίαν κατέστησαν πλέον εμφανή την διευρυνομένην άνισον κατανομήν του πληθυσμού και τους διαγραφόμενους κινδύνους διά την μελλοντικήν δημογραφικήν εξέλιξιν, μέσω δε αυτής και την οικονομικήν ανάπτυξιν και κοινωνικήν ισορροπίαν της Χώρας.

«Αι τάσεις συγκεντρώσεως δραστηριοτήτων και πληθυσμού εις την περιφέρειαν Αθηνών και κατά δεύτερον λόγον εις την περιφέρειαν Θεσσαλονίκης θα έχουν ως αποτέλεσμα την διεύρυνσιν των απολύτων διαφορών, όσον αφορά εις το κατά κεφαλήν εισόδημα και τους όρους διαβιώσεως, την άνισον κατανομήν των νέων ευκαιριών απασχολήσεως και του πληθυσμού μεταξύ των δύο περιφερειών και των υπολοίπων περιφερειών».

«Αι ανωτέρω διαγραφείσαι δυσμενείς προοπτικά εξελίξεις του περιφερειακού προβλήματος της Χώρας επιβάλλεται να αντιμετωπισθούν με πλέον ενεργόν πολιτικήν περιφερειακής αναπτύξεως».

«Αι βασικάι επιδιώξεις της πολιτικής αυτής, η οποία αποσκοπεί εις την ανακοπήν των δυσμενών και την βελτίωσιν των ευνοϊκών τάσεων διά την δημιουρ-

γίαν ενός επιθυμητού προτύπου περιφερειακής αναπτύξεως της Χώρας, πρέπει να είναι: η ορθολογική, εν σχέσει προς το παρελθόν, κατανομή δραστηριοτήτων και πληθυσμού μεταξύ της περιφέρειας Αθηνών και των λοιπών περιφερειών, διά της προωθήσεως της αποκεντρώσεως εκ των Αθηνών και της δημιουργίας περισσότερων πόλων αναπτύξεως, η βελτίωση των συνθηκών διαβιώσεως του πληθυσμού των περιφερειών τόσο απολύτως, όσον και εν σχέσει προς την περιφέρειαν Αθηνών, διά της ταχύτερας αυξήσεως του κατά κεφαλήν εισοδήματος και της παροχής του καταλλήλου επιπέδου και συνθέσεως κοινωνικών υπηρεσιών, η συντήρησις, ανάδειξις και ανάπτυξις των πολιτιστικών στοιχείων και κοινωνικών αξιών των διαφόρων περιφερειών, η αύξησις της ενσυνειδήτου συμμετοχής του πληθυσμού αυτών εις την αναπτυξιακήν προσπάθειαν».

«Η δημιουργία συστήματος περισσότερων πόλων αναπτύξεως -ενός τουλάχιστον δι' εκάστην εκ των Περιφερειακών Διοικήσεων της Χώρας- και η εξισορρόπησις των όρων διαβιώσεως του πληθυσμού όλων των περιφερειών, καίτοι τυγχάνει επιθυμητή μακροχρονίως, δεν είναι πλήρως εφικτή εντός της προσεχούς δεκαπενταετίας. Οία δήποτε προσπάθεια και εάν καταβληθή διά την αξιοποίησιν των παραγωγικών πόρων όλων των περιφερειών, αι υφιστάμεναι διαφοροποιήσεις εις τον παραγωγικόν εξοπλισμόν, τας αποδόσεις και το θεσμικό πλαίσιον μεταξύ Αθηνών - Θεσσαλονίκης και λοιπής Ελλάδος δεν είναι δυνατόν να εξασφαλίσουν ρυθμούς οικονομικής αναπτύξεως οδηγούντας εις πλήρη γεφύρωσιν του ανοίγματος εις το απόλυτον ύψος του κατά κεφαλήν εισοδήματος μεταξύ Αθηνών - Θεσσαλονίκης και λοιπής Ελλάδος».

«Διά την πραγματοποιήσιν εις ικανοποιητικόν βαθμόν των επιδιώξεων της περιφερειακής αναπτύξεως κατά την προσεχή δεκαπενταετίαν και διά την δημιουργίαν προϋποθέσεων έτι μεγαλυτέρας προόδου προς την κατεύθυνσιν αυτήν κατά την περίοδο 1987-2000 απαιτείται η εφαρμογή καταλλήλου στρατηγικής. Η στρατηγική αυτή συνίσταται εις την εν χώρῳ και χρόνῳ κλιμάκωσιν των προσπαθειών περιφερειακής αναπτύξεως και αποκεντρώσεως των δραστηριοτήτων του πληθυσμού, ώστε να ελαχιστοποιηθούν αι αντιθέσεις μεταξύ εθνικών και περιφερειακών επιδιώξεων της πολιτικής αναπτύξεως. Προς τούτο απαιτείται η συγκέντρωσις της προσπάθειας εις την ενίσχυσιν των ευνοϊκών τάσεων ωρισμένων δυναμικών πόλεων αναπτύξεως, ως της Θεσσαλονίκης, Πατρών, Λαρίσης, Βόλου, Ηρακλείου, και εις την δημιουργίαν συνθηκών αναλήψεως τοιούτου ρόλου υπό ωρισμένων άλλων αστικών κέντρων εις τας λοιπὰς περιφερείας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και Ηπείρου, ικανών να συν-τελέσουν εις την αναδιάρθρωσιν και ανάπτυξιν των αντιστοίχων περιφερειών. Τα επιλεγόμενα ούτω αστικά κέντρα θα αποτελέσουν τους νοτίους πόλους περιφερειακής αναπτύξεως εις τους οποίους θα επιδιωχθή κατά προτεραιότητα η κατεύθυνσις της αποκεντρώσεως και ιδία η εγκατάστασις των νέων βιομηχανικών δραστηριοτήτων».

«Η εφαρμογή της ως άνω πολιτικής θα διευκολυνθή διά της ενθαρρύνσεως προς εγκατάστασιν εις την επαρχίαν των βιομηχανιών εκείνων, αι οποίαι είναι απηλευθερωμέναι εκ του τόπου παραγωγής των πρώτων υλών και εξαρτώνται περισσότερο εκ της υπάρξεως αφθόνου, φθηνού και επιδεξιού εργατικού δυναμι-

κού. Εξ άλλου, η προσαρμοστικότητα των ελλήνων εργατών εις την νέαν τεχνολογίαν, η γεωγραφική προέλευσις και ο καλλιεργήσιμος σύνδεσμος των παλλιντοούντων εργατών προς την περιφέρειάν των, η ευνοϊκή διεθνής γεωγραφική θέσις ωρισμένων περιφερειών και διάφοροι άλλοι παράγοντες, συνδυαζόμενοι προς κατάλληλα κίνητρα και λοιπά μέτρα πολιτικής, δύναται να προωθήσουν την περιφερειακή βιομηχανικήν ανάπτυξιν».

Σχετικώς με τις προϋποθέσεις και τα μέτρα για την επίτευξη των στόχων της περιφερειακής πολιτικής το Σχέδιο περιλαμβάνει τα εξής:

«Η κρατική δραστηριότητα πρέπει να αναλάβη ηυξημένην ευθύνη προωθήσεως της πολιτικής περιφερειακής αναπτύξεως, διά της δημιουργίας του καταλλήλου οργανωτικού - θεσμικού πλαισίου διοικήσεως και προγραμματισμού, της παροχής των καταλλήλων κινήτρων και της εκτελέσεως των απαραίτητων έργων οικονομικής και κοινωνικής υποδομής».

«Είναι προς τούτοις αναγκαία η προώθησις και ολοκλήρωσις της επιτελικής διαρθρώσεως των κεντρικών φορέων και της διοικητικής και οικονομικής αποκεντρώσεως εις το περιφερειακόν και τοπικόν επίπεδον. Ειδικώτερον, το υφιστάμενον οργανωτικόν σχήμα των περιφερειακών Διοικήσεων δύναται να χρησιμεύση ως επίπεδον αποκεντρώσεως της κλασικής διοικήσεως, προγραμματισμού και συντονισμού εκτελέσεως έργων και προοδευτικώς λήψεως αποφάσεων, όσον θα καθίσταται δυνατή η οικονομική αποκέντρωσις. Περαιτέρω, εις το επίπεδον εκάστης Περιφερειακής Διοικήσεως πρέπει να ολοκληρωθεί ο θεσμός της εκπροσωπήσεως των περιφερειακών οργανωμένων κοινωνικών ομάδων και πληθυσμού γενικώτερον, εις την προσπάθειαν κινητοποιήσεως και ενσυνειδήτου συμμετοχής εις την αναπτυξιακήν διαδικασίαν. Πέραν της αναγκαίας προς τούτο καταλλήλου αναδιοργανώσεως των υφισταμένων Συμβουλίων Περιφερειακής Διοικήσεως και Συμβουλίου Περιφερειακής Αναπτύξεως, παρίσταται ανάγκη δημιουργίας και νέων θεσμών προς εξασφάλισιν πληρεστέρας συνεργασίας μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής πρωτοβουλίας εις την περιφέρειαν. Φορείς μικτής οικονομίας, κατά τα πρότυπα οργανώσεως εις άλλας Χώρας, δύναται να συμβάλλουν αποφασιστικώς εις την αποτελεσματικήν επίλυσιν των πολυπλόκων προβλημάτων τα οποία αναμένονται να ανακύψουν εις ωρισμένους τομείς δραστηριότητος, ώς π.χ. εις την εκτέλεσιν μεγάλων έργων κοινής ωφελείας, εις την κινητοποιήσιν της περιφερειακής αποταμιεύσεως, εις την διαχείρισιν αναπτύξεως αστικών περιοχών κ.λ. Κρίνεται απαραίτητος επίσης η ενθάρρυνσις της δημιουργίας υγιών τοπικών επιχειρηματικών στελεχών, διά της κινητοποιήσεως των ως άνω θεσμών και της βαθμιαίας αποκεντρώσεως του μηχανισμού λήψεως αποφάσεων υπό του τραπεζικού συστήματος».

«Ωσαύτως, είναι αναγκαία η ενίσχυσις και προσαρμογή των διαφόρων κινήτρων περιφερειακής αναπτύξεως. Ούτω, ενδείκνυται η ενεργός χρησιμοποίησις του πιστωτικού συστήματος, διά του διαφορισμού των όρων χρηματοδοτήσεως και των εγγυήσεων του Δημοσίου εις την χρηματοδότησιν της βιομηχανίας, του τουρισμού και του οικισμού, προς προώθησιν της περιφερειακής αναπτύξεως, του Κράτους φέροντος το σχετικόν βάρος».

Συνεχίζεται...